

Nicolae Iuga,

MATERIAL DESPRE SATUL DIN SUFLETUL MEU

Știind sigur că o fărâmă de veșnicie s-a născut și în satul meu, cum este normal conform proporționalității, eu, care simt că fac parte infinitezimal din matricea sa constitutivă, îmi iau răspunderea să încerc, privindu-mi satul din amonteale său existențial, unele explicații, unele descifrări.

Desigur, mă refer la satul meu și prin extensie și la altele, de până la 1965, când și cât încă războiul de țesut mai cadența cu bătăile sale scurgerea timpului și asigura fiecărei case, unde o săteancă îl anima, independența aproape totală față de statul căruia îi aparținea.

Niciodată statul nu a știut ce datorează și cum să mulțumească sătenței și familiei sale pentru câtă libertate i-au acordat, să-și rezolve alte treburi, prin independența economică pe care și-au creat-o cu mâinile și mintea lor.

Mi-e teamă că statul, generic vorbind, nu se va mai întâlni niciodată cu o țară de oameni, căroră, eventual, să le aducă la „bolta” din sat, sare, petrol și cam atât. În rest, rezolvându-se totul în interiorul gospodăriei și al satului.

Ce s-a întâmplat cu veșnicia, după acel an, nu știu, dar, am așa niște speranțe nemotivate clar și cu rădăcini ce parcă vin mai puțin din pământ și mai mult din cer, că s-a aciuat ea, draga de ea, pe undeva și că nu i-a părăsit și nici nu-i va părăsi niciodată pe Manole, pe Făt-Frumos și pe Miorița.

Modul de viață sătesc, excela până la infailibilitate în îmbinarea unei cvasitotale independențe economice cu totala dependență socială, culturală, administrativă, morală, juridică, etică, estetică a unora față de alții și a tuturor față de biserică și sat luat ca un întreg. Practicarea în fiecare casă țărănească a tuturor „meseriilor” necesare asigurării desfășurării vieții, într-o așa numită economie naturală, făcea din fiecare casă, o casă – țară. Deosebit de puține erau, în satul patriarhal românesc, dotările necesare diverselor faze ale activităților practicate în casă sau în câmp, pe care să nu le aibă în posesie individuală fiecare gospodărie. În ceea ce privește executarea unor obiecte cu grad de dificultate mai mare, cum ar fi o roată de car, un jug pentru vite, o casă sau altă construcție, satul avea, lăsat de la Domnul, măcar câte unul din locuitorii săi cu abilități native și apoi și cultivate, pentru fiecare asemenea trebuințe. În această nesfârșită diviziune socială a muncii, la fel s-au întâmplat lucrurile și în „acoperirea” altor nevoi ale satului ancestral și așa au apărut la nevoie, moașa satului, bocitoarea satului, vrăjitorul satului, muzicanții satului, starostele nunților, etc.

În acest context, dar în altă ordine de idei, mi-am dat seama, de exemplu, că expresia „îmbinarea plăcutului cu utilul” era cunoscută în sat de sute de ani, de vreme ce organizau clăci și șezători, unde nici nu se știa clar dacă era mai importantă până-n final, partea economică sau cea cultural-distractivă, cu toate că organizarea clăcii era dictată de necesități economice.

Așadar, șezătoarea și celelalte evenimente cu caracter ambivalent –economic și social-[tăiatul porcului,

ajutorarea la diverse ocazii, etc.] presupuneau participarea largă a colectivității. Participarea era unanimă și avea loc fără citație de la primărie sau de la partid și fără „sprijinul” jandariului. Unanimitatea era dată de precepte etice și morale transmise oral, dar mai tari ca legea țării, de multe ori sintetizate doar de câte o expresie simplă; „nu stă fain să lipsești”.

Unitatea de precepte și concepții socio-culturale, de etică și morală, făcea din sat o unitate administrativ-teritorială unică și aproape indestructibilă și nu cum s-a crezut și se mai crede, că determinante au fost și sunt întotdeauna criteriile economice și considerentele de ordin material, care chipurile determină totul.

După cum am arătat, în satul la care mă refer eu, familiile prin organizarea lor, își asigurau independența economică aproape completă, atât față de stat cât și unele față de altele. În spațiul neeconomic însă, familiile aveau nevoie unele de altele atât de mult, încât făceau din suma familiilor unei așezări, o unitate de nucleu, de unde nu se putea separa nici un element fără urmări grave.

Credința comună în Dumnezeu, evenimente ca nunta, înmormântarea, apărarea de foc sau de apă, apărarea de jivine, cu patru sau două picioare, care-și vărsau balele privind de prin hățișuri, sunt tot atâtea dovezi de unitate și luptă comună, motive de bucurie și îngrijorare, creând, prin păstrarea evenimentelor în memoria colectivă, covorul fermecat și fermecător de fapte și istorii locale care s-au rostuit în țesătura vremii cu cele ale celorlalte colectivități vecine și de

aceeași sorginte, constituind astfel, pagină cu pagină, Istoria Țării.

În spațiul moral, etic, juridic și estetic al satului românesc, când dreptatea se împărțea la Viena și de nu acolo atunci la Constantinopol, sau în alte părți, și până acolo era departe, în sat, după „bătaia” lui Dumnezeu, guverna cea mai stralucită și simplă în același timp, formă de justiție, morală, etică, estetică și chiar juridică și anume „gura satului”.

„Gura satului” era lângă Dumnezeu în menținerea curățeniei morale, a lucrului bine făcut și la timp, a hărniciei, a simțului de dreptate, etc.

Folclorul nostru, care a fost principala formă de păstrare și transmitere a acestor categorii morale, etice și filozofice, este ilustrativ în acest sens într-un fel în care în Europa s-ar putea să nu mai aibă rivali.

Stând așa în amonte [chiar și geografic] al satului meu și cântărindu-l cu mintea dar și cu inima, îmi dau seama că vicisitudinile care s-au abătut asupra lui și însăși evoluția [sau involuția] sa în 50 de ani de observație, au erodat repede și sigur hățișul de rădăcini multisekulare care au ținut satul ca o entitate social-culturală, administrativ-teritorială și apoi și economică.

Așa cum s-a mai întâmplat în cele două mii și ceva de ani de când noi ne rugăm unui singur Dumnezeu, au mai fost timpuri de confuzie și de vinovate, și poate, uneori, nevinovate amnezii colective. De fiecare dată însă, Pronia cerească ne-a liniștit busolele spiritului și iar am văzut punctele cardinale ale permanenței noastre. În acest moment, cred că din nou

ne va salva Credința, reîntoarcerea la credință, așa cum scrie CARTEA, iar Veșnicia s-ar putea s-o regăsim, așteptându-ne revenirea, la Moldovița și Lainici la Nicula și Crișan la Probota și Căpriană la Bodrog și Săpânța.

Nicolae Iuga - Brad.